ULUSLARARASI JEOMORFOLOJİ SEMPOZYUMU 2019

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON GEOMORPHOLOGY 2019

10-12 Ekim 2019
10-12 October 2019

BİLDİRİLER KİTABI
P R O C E E D I N G S

Editor
İsa CÜREBAL

ISBN
978-605-67576-1-7

Içindekiler / Contents

Önsöz / Preface v
Içindekiler / Contents vii
TÜRKİYE'DE JEOMORFOLOJİ ve JEOMORFOLOJİ EĞİTİMİ / GEOMORPHOLOGY and GEOMORPHOLOGY EDUCATION in TURKEY
Jeomorfolog Ulusal Meslek Standardı ve Yeterlilikler / National Occupational Standard and Qualifications for Geomorphologist in Turkey 1
Hüseyin TUROĞLU
Jeomorfolog ve/ya da Coğrafyacıların Tarım ve Orman Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Bağlı Kuruluşlarındaki İstihdam Olanaklarının ve Olası Katkılarının Mesleki Tanınırlık ve Yeterlilikler ile Var Olan Gerçek Katkılar Dikkate Alınarak Değerlendirilmesi / Evaluation of the Employment Opportunities and Possible Contributions of Geomorphologists and/or Geographers in the Ministry of Agriculture and Forestry, the Ministry of Environment and Urbanization and Their Affiliated Organizations, by Considering Professional Recognition, Competencies and Existing Actual Contributions 3
Murat TÜRKEŞ
Türkiye'de, Jeomorfoloji Açısından, Doğru Bilinen Yanlışlar / True Known Mistakes in Terms of Geomorphology in Turkey 11
Hakan YİĞİTBAŞIOĞLU
Türkiye'deki Jeomorfoloji Eğitimi Hakkında Tespit ve Değerlendirme / Detection and Assessment on Geomorphology Education in Turkey 12
Hüseyin TUROĞLU
Belediyelerde Jeomorfolojiye Olan İhtiyaç ve Jeomorfolog Yeterlilikleri / The Need for Geomorphology in Municipalities and Geomorphologist Qualifications 20
Hakan KAYA
Yerel Yönetimlerde Jeomorfoloji ve Jeomorfolog Mesleğinin İş Potansiyeli ve Uygulamaları / Business Potential and Applications of Geomorphology and The Profession of Geomorphology in Local Governments 27
Murat YAMAN
Jeomorfoloji, Jeomorfolog ve MTA / Geomorphology, Geomorphologist and MTA 29
Tevfik ERKAL
Jeomorfoloji Eğitiminde Arazi Çalışmalarının Önemi / Importance of Fieldworks in Geomorphology Education 36
Hakan YİĞİTBAŞIOĞLU
Jeomorfoloji Eğitiminde Laboratuvar Teknikleri / Laboratory Techniques in Geomorphology Education 37
Ahmet Evren ERGİNAL
KARST JEOMORFOLOJİSİ / KARST GEOMORPHOLOGY
Geyik Dağı Üzerindeki Karstik Şekillerin Dağılışı ve Yönelimleri Üzerinde Yapısal Unsurların Etkisi / The Effects of Structure on The Distribution and Orientation of Karstic Landforms in Geyik Mountains 39
Mesut ŞİMŞEK, Hüseyin TUROĞLU, Muhammed Zeynel ÖZTÜRK

Türkiye'deki Jeomorfoloji Eğitimi Hakkında Tespit ve Değerlendirme / Detection and Assessment on Geomorphology Education in Turkey

Hüseyin TUROĞLU
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul
turogluh@istanbul.edu.tr

Özet

Türkiye'de Jeomorfoloji lisans eğitimi üniversitelerin coğrafya bölümlerinde verilmektedir. Ayrıca jeoloji, jeofizik, inşaat, orman mühendisliklerinin bazılarının programlarında da bir yarıyıllık, çoğunlukla tek ders olarak, sınırlı kapsamda jeomorfoloji dersi yer alır. Ancak bu mühendisliklerde verilen jeomorfoloji dersi; jeomorfoloji eğitimi lisans yeterlilikleri değil, jeomorfolojiyi tanıtma kapsam ve yeterliliği çerçevesi ile sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmada; üniversitelerimizin Coğrafya bölümlerindeki jeomorfoloji eğitimine yönelik tespitler yapılarak, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Mesleki Yeterlilik Kurulu (MYK) stratejileri birlikte tartışılmış ve güncel durum değerlendirilmiştir.

Bu amaç için ülkemizdeki 26 örgün öğretim dört yıllık coğrafya bölümü lisans ders programı gözden geçirilmiştir. Aynı zamanda, yükseköğretim prosedürü içindeki jeomorfoloji eğitimi ve ilgili konular araştırılmıştır. Ayrıca jeomorfoloji eğitimi ve mesleki sınıflama ve standartlar ile ilgili olarak uluslararası temel prensipler incelenmiştir.

Bulgular; üniversitelerimizdeki coğrafya bölümlerimizde verilen jeomorfoloji eğitiminde bir standart olmadığı, dört yıllık eğitim sırasında verilen jeomorfoloji derslerinin çeşitlilik, içerik ve kapsam olarak çok büyük farklılıklar gösterdiği, uygulanan programların olması gereken standartlar değil, bölümlerin kendi öğretmen ve eğitim imkânları ile şekillendiği belirlenmiştir. Bölümlerdeki jeomorfoloji derslerinin zorunlu-seçmeli dağılımındaki dezavantajı, sayısal ve analitik içerikli olması nedeni ile öğrencilerin jeomorfoloji derslerinden kaçınmaları, laboratuvar, malzeme materyal ve arazi uygulamalarına ait eksiklikler de jeomorfoloji eğitimindeki handikaplar olarak dikkat çekmektedir. Bu genel durum, jeomorfoloji lisans eğitiminin, YÖK Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi, ISCED (International Standard Classification of Education) ve MYK nın esas aldığı *Avrupa Yeterlilik Çerçevesi* (AYÇ) ile uyumluluk göstermediğine işaret etmektedir.

Üniversitelerimizdeki jeomorfoloji eğitiminde belirlenen bu problemlerin birkaç sebepten kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeplerden biri yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) jeomorfoloji eğitimi için esas alacağı ve jeomorfoloji eğitimi için üniversitelerimizi yönlendireceği kanun ve yönetmeliklerin olmayışıdır. Bu durum; jeomorfoloji eğitiminde asgari standart oluşmamasına, derslerin ve içeriklerinin bölümlerin tercihine bırakılmasına neden olmaktadır. Diğer bir sebep ise jeomorfoloji, teknik bir eğitimi gerektirmesine karşın, coğrafya yükseköğretim programına, üniversite sınavının "Sözel Alan" puanlı öğrencisinin kabul ediliyor olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Jeomorfoloji eğitimi, Standartlar, Yeterlilik, YÖK, MYK.

Abstract

Geomorphology undergraduate education in Turkey are provided in geography departments of universities. In addition, geology, geophysics, civil and forest engineering degree programs are included the geomorphology courses in one semester, mostly as a single course. However, the geomorphology course in these engineering branches is to the scope and adequacy framework of introducing geomorphology, not to undergraduate qualifications. In this study, the determinations related to geomorphology undergraduate education in Geography departments have been made. Also; The findings were discussed together with the strategies of the Council of Higher Education (CoHE) and the Republic of Turkey Vocational Qualifications Authority (VQA) of the Ministry of Labor and Social Security and the current situation was evaluated.

For this purpose, 26 formal educations four-year geography undergraduate program in our country has been revised. At the same time, geomorphology education in higher education official procedure and related subjects were investigated. In addition, international basic principles related to geomorphology education are examined.

The findings indicated that there was no standard in geomorphology education given in geography departments of our universities, that geomorphology courses given during four-year education showed great differences in terms of diversity. It has been determined that the geomorphology undergraduate education programs currently in use are not in the required contents, but that the programs of these departments are shaped according to their own academic profile and education opportunities. Also, the disadvantage of geomorphology courses in compulsory-elective distribution in the geography departments, the students who are avoid geomorphology courses in the numerical and analytical content, and the deficiencies of laboratory, educational materials, land applications and field works are some of handicaps in geomorphology undergraduate education. This general situation indicates that Geomorphology undergraduate education in Turkey has not compatible with the CoHE Turkish Qualifications Framework for Higher Education, ISCED (International Standard Classification of Education) and the European Qualifications Framework (EQF).

It is understood that these problems identified in geomorphology education in our universities are caused by several reasons. One of these reasons is the lack of laws and regulations that the Council of Higher Education (CoHE) will base on geomorphology education. This situation leads to the absence of minimum standards in geomorphology education and to leave the courses and their contents to the preference of the departments. Another reason is that despite the fact that geomorphology requires a technical education, the students from social score of university examination are admitted to the geography higher education program. These factors directly affect the quality of geomorphology education.

Key words: Geomorphology education, Standards, Qualifications, CoHE, VQA.

GİRİŞ

Türkiye'de Jeomorfoloji lisans eğitimi üniversitelerin coğrafya bölümlerinde verilmektedir. Ayrıca jeoloji, jeofizik, inşaat, orman mühendisliklerinin bazılarının programlarında da bir yarıyıllık, çoğunlukla tek ders olarak, sınırlı kapsamda jeomorfoloji dersi yer alır. Ancak bu mühendisliklerde verilen jeomorfoloji dersi; jeomorfoloji eğitimi lisans yeterlilikleri değil, jeomorfolojiyi tanıtma kapsam ve yeterliliği çerçevesi ile sınırlı kalmaktadır. Sadece lisans seviyesinde değil, ayrıca günümüzde doğrudan "Jeomorfolog" meslek unvanı veren ve mesleki yeterlilikleri kazandıran YL ve Dr. Programı da yoktur. Sadece, İstanbul Üniversitesi Deniz

Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü (daha sonra adı İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü olarak değiştirilmiştir) bünyesinde "Jeomorfoloji Anabilim Dalı" programı, 1982-1992 yılları döneminde aktif olmuş ve Jeomorfoloji YL ve Dr. eğitimi verilmiştir (Gözenç, vd. 1992). Enstitü adının değiştirilmesi ve anabilim dallarındaki değişiklik sırasında "Jeomorfoloji Anabilim Dalı" da 15 Temmuz 1994 tarihinde kapatılmıştır. Halen, Jeomorfoloji lisansüstü eğitimi; başta sosyal bilimler enstitülerindeki coğrafya anabilim dalı olmak üzere, farklı lisansüstü eğitim programlarında yaptırılan tez ve projeler ile verilmektedir.

Bu çalışmada; üniversitelerimizin Coğrafya bölümlerindeki jeomorfoloji eğitimine yönelik tespitler yapılıp, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Mesleki Yeterlilik Kurulu (MYK) stratejileri birlikte tartışılarak, jeomorfoloji lisans ve lisansüstü eğitimi ve mesleki yeterlilikleri konusunun güncel durum değerlendirilmiştir.

Bu amaç için ülkemizdeki 26 örgün öğretim, dört yıllık coğrafya bölümü ders programı mercek altına alınmıştır. Her bölümün lisans ders programı zorunlu ve seçmeli dersleri tasnif edilerek nitelik ve oransal dağılışları incelenmiştir. Daha sonra; yükseköğretimin iki temel unsuru olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Mesleki Yeterlilik Kurulu (MYK) stratejilerinin konu ile ilgili ulusal ve uluslararası içerikleri ele alınmıştır. Tespitler, prosedür ve stratejiler ilişkilendirilerek, ülkemizdeki Jeomorfoloji eğitimi mevcut durumu ve gelecek ile ilgili değerlendirme yapılmıştır.

Jeomorfoloji lisans eğitimi ile ilgili tespitler

26 üniversitemizdeki örgün öğretim, dört yıllık coğrafya bölümü ders programı ders izlenceleri/içerikleri dikkate alınarak sınıflandırılmıştır (Tablo 1). Her coğrafya bölümü müfredatında yer alan; ders adı jeomorfoloji ya da içeriği jeomorfoloji olan zorunlu ve seçmeli dersler, bu derslerin toplam zorunlu dersler ve toplam seçmeli dersler itibarıyla oranları tek tek çıkartılmıştır (Tablo 1). Aşağıdaki değerlendirmeler dikkat çekicidir;

- 26 örgün öğretim coğrafya bölümde toplam 587 farklı ders ismi belirlenmiştir. Web sayfalarında yer alan benzer misyonlarına rağmen, bu ders çeşitliliği düşündürücüdür.
- Bölümlerin zorunlu ve seçmeli jeomorfoloji dersi sayısı ve içeriklerinin de farklı olduğu görülmektedir. Bölümlerdeki zorunlu Jeomorfoloji ders sayılarına ait oranlar % 2,5-25,0 arasında bölümden bölüme şaşırtıcı şekilde değişmektedir (Tablo 1).
- Coğrafya Bölümlerinin müfredat programlarındaki seçmeli jeomorfoloji ders sayısı oranları da % 0,0-24,1 arasında değişmektedir (Tablo 1). Bu oranın yanı sıra, bir öğrenci seçmeli ders prosedürü gereği, isterse lisans eğitimi süresince hiç jeomorfoloji seçmeli dersi almayabilir, ya da tüm seçmeli derslerini jeomorfoloji ve jeomorfoloji ile ilgili seçmeli derslerden alabilir. Ancak sözel puanla gelen sosyal alan temelli öğrencilerin genel teamül olarak, sayısal ve analitik içerikli olması nedeni ile jeomorfoloji derslerinden kaçındıkları gözlenmiştir.
- Bölümlerin Zorunlu ve seçmeli ders oranları AKTS puanları itibarıyla da kontrol edilmiştir. İncelenen 26 bölümde zorunlu ders 137-220 AKTS, seçmeli ders 21-103 AKTS arasında değişmektedir. Zorunlu derslerin AKTS oranı ortalama % 74, seçmeli derslerin AKTS oranı ortalama % 26 dir. Ancak değişken değerleri ortalama değerden çok uzak kalmaktadır. Dolayısıyla % 26 lik ortalama değer, gerçek durumu yansıtmaktan uzaktır.
- 26 örgün öğretim coğrafya bölümünde, lisans eğitimi kapsamında verilen jeomorfoloji eğitimine ait zorunlu ve seçmeli derslerin, toplam ders sayılarına oranlarının bölümden bölüme farklı olduğu, çok ciddi bir değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum; standart

yeterliliklere sahip bir lisans seviyesi jeomorfoloji eğitiminin verilmediği, verilmesinin mümkün olmadığının istatistiksel göstergesidir.

- Bölümlerdeki mezuniyet tezi/çalışması 26 bölüm için % 42 oranında, staj uygulaması ise %15 oranında uygulandığı görülüyor. Mesleki anlamda çok önemli katkıları olan mezuniyet tezi ve staj uygulamalarının çok az bölüm programında yer alması dikkat çekici bir diğer konudur. 26 coğrafya bölümündeki incelemelerde; Jeomorfoloji mezuniyet tezi ve saha stajı uygulamalarının bu düşük oran içindeki payı çok daha az olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1: 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla, 26 coğrafya bölümündeki zorunlu ve seçmeli dersler, adı jeomorfoloji ve/ya içeriği jeomorfoloji olan derslerin sayısı ve oransal dağılışları (Veriler; değerlendirmeye alınan coğrafya bölümlerinin web sayfaları, ikili görüşmeler ve üniversite dokümanlarından derlenmiştir).

Bölüm	Zorunlu Ders			Seçmeli Ders			Toplam		
	Tüm Dersler	Jeomorf. Dersleri	Oran (%)	Tüm Dersler	Jeomorf. Dersleri	Oran (%)	Tüm Dersler	Jeomorf. Dersleri	Oran (%)
1	42	6	14,3	53	10	18,9	95	16	16,8
2	52	4	7,7	45	2	4,4	97	6	6,2
3	56	9	16,1	38	6	15,8	94	15	16,0
4	20	5	25,0	49	10	20,4	69	15	21,7
5	65	9	13,8	20	3	15,0	85	12	14,1
6	33	4	12,1	47	3	6,4	80	7	8,8
7	37	6	16,2	63	10	15,9	100	16	16,0
8	39	5	12,8	47	6	12,8	86	11	12,8
9	40	1	2,5	29	5	17,2	69	6	8,7
10	44	5	11,4	52	10	19,2	96	15	15,6
11	69	10	14,5	56	9	16,1	125	19	15,2
12	53	10	18,9	12	2	16,7	65	12	18,5
13	52	7	13,5	0	0	0,0	52	7	13,5
14	44	3	6,8	98	17	17,3	142	20	14,1
15	72	9	12,5	16	1	6,3	88	10	11,4
16	48	5	10,4	46	8	17,4	94	13	13,8
17	36	5	13,9	28	5	17,9	64	10	15,6
18	52	5	9,6	31	3	9,7	83	8	9,6
19	46	7	15,2	33	2	6,1	79	9	11,4
20	50	7	14,0	56	12	21,4	106	19	17,9
21	30	3	10,0	33	2	6,1	63	5	7,9
22	37	4	10,8	36	6	16,7	73	10	13,7
23	39	5	12,8	58	6	10,3	97	11	11,3
24	41	7	17,1	29	7	24,1	70	14	20,0
25	42	4	9,5	71	10	14,1	113	14	12,4
26	40	7	17,5	38	5	13,2	78	12	15,4
	ORTALAMA (%)		13,04	ORTALAMA (%)		13,82	ORTALAMA (%)		13,79

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi

Üniversitelerimizdeki her bölümünün bir misyonu ve vizyonu vardır. Müfredat programlarını ve ileriye dönük planlamalarını bu hedefleri doğrultusunda yaparlar ya da yapmaları gerekir. Ülkemizde yükseköğretim programlarının planlanması ve yürütülmesi Yüksek Öğretim Kurulu

(YÖK) tarafından yapılmaktadır. Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ); *yükseköğretimdeki programların ulusal düzeydeki yeterlilikleri, uygulama düzen ve standartları, bilim alanı/mesleki öğrenme kazanımları ve yeterliliklerini, tutarlılıklarını düzenler* (Web 1).

Alan öğrenme çıktıları, yeterlilikler, yeterliliklerin anlaşılması, düzenlenmesi ve geliştirilmesi, değişen toplumsal ihtiyaçlara göre alan yeterliliklerinin güncellenmesi eğitim ve yeterlilik standartlarının sağlanması YÖK'ün bu çerçeve kapsamındaki programında yer almaktadır (Web 1). Böylece, öğrenciler aldıkları bu eğitim ile hangi mesleki yeterliliklere sahip olacaklarını bilirler, farklı üniversitelerdeki aynı bölümler arasında eğitim çıktıları ve mesleki yeterliliklerinde bir standart sağlanmış olur. Öğrenciler; bölüm mezuniyetleri sonrasında, aldıkları lisans dersleri ile hangi işleri, hangi seviyelerde yapabileceklerini biliyor olurlar (Web 1).

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ); aslında Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi (The Overarching Framework for Qualifications of EHEA - QF-EHEA) temellidir. Yükseköğretim için tasarlanan bu sistemde yükseköğretimin her kademesi sonunda kazanılması gereken öğrenim çıktıları tanımlanmıştır. Bu öğrenme çıktıları bilgi, beceri ve yetkinliklere göre; lisans seviyesi 6 olan ve toplamda sekiz seviyede tanımlanmıştır (Web 2).

YÖK; yükseköğretim alan sınıflaması için "Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED)" çerçevesini esas almaktadır (Web 3). ISCED; eğitim programlarını ve ilgili nitelikleri seviyelere ve alanlara göre düzenlemek için referans uluslararası sınıflandırmadır. İlk kez 1976 yılında yayınlanan ISCED, 1997 yılında ve 2010 yılında (ISCED 2011 (eğitim düzeyleri)) revize edilmiş olup, 2016 yılından bu yana ISCED-F 2013 (eğitim ve öğretim alanları) uygulanmaktadır (Web 4; Web 5).

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ), 6. Düzey (Lisans Eğitimi) Yeterliliklerini ISCED çerçevesinde belirlemiş ve web sayfasında ilan etmiştir (Web 6). *Alandaki kuramsal ve olgusal bilgi düzeyi, Bilişsel ve uygulamalı mesleki beceriler ve diğer mesleki yetkinlikler ile ilgili temel esaslar detaylı olarak açıklanmıştır* (Web 6). Aynı içerikler 7. Seviye (Web 7) için ve 8. Seviye (Web 8) için de açıklanmıştır.

Mesleki Yeterlilik Kurulu ve Jeomorfolog Mesleği

Her mesleğin bir kanunu vardır ya da olmalıdır. Bu meslek ve mesleki yeterliliklerin kazandırıldığı eğitimi bu meslek kanununda yapılmış olan tanımlama ve standartlar doğrultusunda gerçekleştirilir. Meslek kanunu olmayan meslekler için meslek kanunu çıkartılması "Mesleki Yeterlilik Kurulu (MYK)" prosedürü çerçevesinde gerçekleştirilir. Bu prosedürün temeli AB ile uyumlu Ulusal Meslek Standardı (UMS) ve Ulusal Meslek Yeterliliklerin (UMY) oluşturulması kapsamında yürütülmektedir. "*Ulusal Meslek Standardı (UMS) bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından kabul edilen gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normdur. Standardı yayımlanan mesleğe ilişkin yeterlilik seviyesi, Avrupa Birliği tarafından benimsenen yeterlilik seviyelerine ve Avrupa Yeterlilik Çerçevesine (AYÇ) uygun olarak belirlenmektedir*" (Web 9). Avrupa Yeterlilikleri Çerçevesi; Uluslararası Çalışma Bürosu (Intrenational Labor Office-ILO) tarafından hazırlanan, uluslararası düzeyde esas alınan ve kullanılan, zaman zaman da güncellenen meslek sınıflaması "International Standard Classification of Occupations-ISCO 08" ile örtüşür. ISCO 08; meslek tanımlamalarının yapıldığı, mesleğe ait görev ve sorumluluklarının açıklandığı, mesleklerin ana gruplar, alt ve sonraki alt gruplar halinde hiyerarşik bir düzen içinde sınıflandırıldığı bir rapordur (Web 11).

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ); *Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir* (Web 10).

MYK; ISCO 08 sınıflandırması ve hiyerarşisini esas alan "Avrupa Yeterlilik Çerçevesi" doğrultusunda, Ulusal Meslek standardı ve Ulusal Meslek Yeterliliklerinin hazırlanması, Resmi Gazetede yayınlanarak kanunlaşıp, yürürlüğe girmesinden sorumludur. Bu sorumluluğunu yerine getirirken, "*2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa tâbi teknik ve meslekî eğitim veren yükseköğretim kurumlarında, ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için Yükseköğretim Kurulu ile ve ayrıca orta öğretim düzeyindeki meslekî ve teknik eğitim veren öğretim kurumlarında ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için de Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapar"* (MYK, 2015). MYK'nın sorumluluklarından diğer iki tanesi ise *Ulusal meslekî yeterlilikler alanındaki eğitim ve öğretim kurumlarını ve programlarını akredite edecek kurumları belirlemek ve ayrıca Sınav ve belgelendirme sistemi kapsamında, mesleki yeterliliği belgelendirecek yetkilendirilmiş kurumları belirlemek ve sınavlarda başarılı olanlara sertifika verilmesini sağlamaktır* (MYK 2015).

Jeomorfolog meslek unvanı olan ancak meslek kanunu olmayan mesleklerden biridir. Jeomorfoloji Derneği'nin MYK ile yaptığı protokol çerçevesinde "Jeomorfolog Ulusal Meslek Standardı" hazırlanmış, sonrasında gerekli prosedür tamamlanarak 25 Ekim 2019 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak (Resmi Gazete, 2019), kanunlaşmış ve yürürlüğe girmiştir.

SONUÇ

Ülkemizde, üniversitelerimizin örgün öğretim coğrafya bölümlerinde lisans coğrafya programı kapsamında Jeomorfoloji eğitimi verilmektedir. Yapılan araştırma sonuçları; lisans düzeyinde, jeomorfoloji eğitiminin verilmesinde, coğrafya bölümlerimizdeki eğitim seviye uygunluğu ve standart birlikteliğinin olmadığını göstermektedir. Jeomorfolog meslek belgelendirmesi de ayrıca problemlidir.

26 coğrafya bölümde toplam 587 farklı ders ismi olması; jeomorfoloji lisans eğitiminin içeriği ve gerekli yeterliliklerinin bölümden bölüme farklı algılandığına işaret etmektedir.

Zorunlu Jeomorfoloji derslerinin, toplam ders sayısına ait oranlarının % 2,5 - 25,0 arasında farklı tercihler ile değişmesi, bölümlerin jeomorfoloji eğitimine verdikleri önemin, ağırlığın da birbirlerine göre değiştiğini göstermektedir.

Seçmeli jeomorfoloji derslerinin, toplam ders sayısına oranları % 0,0 - 24,1 arasında değişmektedir. Bazı bölümler seçmeli ders sayısını arttırarak, ders seçme tercihini öğrenciye bırakırken, bazı bölümler, öğrencinin ders seçme tercih imkânını sınırlamaktadır. Coğrafya bölümlerimizdeki seçmeli ders dengesizliğine ayrıca öğrenci tercihi faktörünü de eklemek gerekir. Zira jeomorfoloji dersini seçmesi öğrencinin tercihine kalmaktadır. Zorunlu derslerin AKTS oranı ortalama % 74, seçmeli derslerin AKTS oranı ortalama % 26 dir. Ancak bölümlerdeki seçmeli ders değişkeni bu ortalamadan % 0,0 - 24,1 pikleri ile uzaktır.

Mezuniyet tezi ve saha stajı jeomorfoloji mesleki yeterliliklerinin kazanılmasında eğitimin çok önemli unsurlarıdır. 1982 YÖK yasasının değişmesi öncesinde yaygın olarak yapılan mezuniyet tezleri ve başta MTA olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarında yapılan jeomorfoloji saha stajları; jeomorfoloji eğitiminde öğrencilere üst düzey mesleki yeterlilikler kazandırmıştır. Ancak günümüzde; bölümlerimizdeki jeomorfoloji eğitimi, istisna durumlar hariç, bu uygulamalardan yoksundur.

Jeomorfoloji lisans eğitiminin önemli problemlerinden birinin de bölümlere kabul edilen öğrencilerin ortaöğretim alanları ile ilgilidir. Bölümlerimize sözel puan türü ile sosyal alan öğrencileri alınmaktadır. Teknik eğitimi gerektiren jeomorfoloji programı ve bu programı oluşturan özellikle seçmeli dersler, bu altyapıdaki öğrenciler tarafından genellikle tercih edilmemektedir. Coğrafya lisans eğitimi programına, üniversite sınavı "Eşit Ağırlık" öğrencisinin kabul ediliyor olması, jeomorfoloji eğitiminin öğrenci ile ilgili problemin çözümünü sağlayacaktır.

Yukarıda özetlenen açıklamalar; coğrafya bölümlerimizdeki jeomorfoloji eğitiminin hem içeriği, hem seviyesi ve hem de öğrenciye kazandırılan mesleki yeterlilikler konularında belli bir standart olmadığına, tersine bir dengesizlik ve kaosa işaret etmektedir. Bu durumun oluşmasında; bölümlerin akademik kadro imkânları, öğrencilerin beklentileri, bölümün fiziki mekân ve eğitim araç/gereç/laboratuvar imkânları gibi koşulların önemli rol aldığı kabul edilebilir.

Ancak esas problem; YÖK, MYK ve coğrafya bölümlerimizi yönlendirecek Jeomorfolog meslek kanunun bu güne kadar olmamasıdır. Bu yüzden, bölümler jeomorfoloji eğitimlerini kendi kabul ediş, imkân ve yeterlilikleri çerçevesinde vermek zorunda kalıp, eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Bu yüzden bölümler arasında çok ciddi farklılıklar, dengesizlikler ortaya çıkmış, jeomorfoloji eğitiminde bir içerik ve kalite standartı oluşturulamamıştır.

"Jeomorfolog Ulusal Meslek Standardı" 25 Ekim 2019 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak, kanunlaşıp, yürürlüğe girmesi; jeomorfoloji eğitiminin bu kaostan kurtulmasının ilk ve önemli adımı olmuştur. Bu konudaki diğer önemli gelişme ise "Jeomorfolog Ulusal Yeterlilikleri" nin kanunlaşarak yürürlüğe girmesidir. Böylece jeomorfoloji lisans eğimini ve hem de lisansüstü eğitimi bir standart kazanacaktır. Coğrafya bölümlerimiz; Jeomorfoloji eğitimini, kanunlaşan bu ulusal standart ve yeterlilikler çerçevesinde yapmak zorunda olacaklardır.

YÖK; Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) planlama ve uygulamalarını "Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması, ISCED-F 2013 düzenlemesi uyarınca yürütmektedir. Bu konudaki hazırlıklar, Avrupa Birliği tarafından benimsenen "Avrupa Yeterlilik Çerçevesine (AYÇ)" uygun olarak belirlenmektedir. YÖK'ün bu yaklaşımı; Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi ile «meslek odaklı bir eğitimi» hedeflemektedir.

MYK; "Ulusal Meslek Standardı" ve "Ulusal Meslek Yeterliliklerinin" hazırlanmasında ISCO 08 sınıflandırması ve hiyerarşisini esas almaktadır. Bir başka ifadeyle, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ); Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumludur. Bunun anlamı; yükseköğretim ile meslekî standartlar ve yeterlilikler aynı yaklaşım ve mantık temelli olarak çalışmaktadır.

25 Ekim 2019 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Jeomorfolog Ulusal Meslek Standardı" YÖK ve MYK temel esasları çerçevesinde oluşturulmuştur. "Jeomorfolog Ulusal Meslek Yeterlilikleri" de aynı yaklaşım ile hazırlanma süreci içindedir. Coğrafya bölümlerimizin de Jeomorfoloji eğitimini, bu ulusal standart ve yeterliliklere göre revize etmeleri, mezun olacak öğrencilerin unvan belgelendirilmesi ve mesleki gelecekleri açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Gözenç, S., Erel, L., Adatepe, F. 1992. İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü. İ.Ü. Fen Fakültesi Döner sermaye işletmesi, Prof. Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, İstanbul.

MYK. 2015. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelik. 19/11/2015 tarih ve 29537 nolu Resmi Gazete, 5/57, sayfa: 6547-6557.

Resmi Gazete, 2019. Jeomorfolog (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı. (TEBLİĞ NO: 2019/18), 25 Ekim 2019 – Sayı: 30929 (Mükerrer) RESMÎ GAZETE Sayfa: 211-229.
Web 1. http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=10
Web 2. http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=11
Web 3. http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=12
Web 4. http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf
Web 5. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)
Web 6. http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=33
Web 7. http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=34
Web 8. http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=35
Web 9. https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-meslek-standard-tanm-ve-cerii
Web 10. https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/turkiye-yeterlilikler-cercevesi
Web 11. https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/
Web 12. https://www.myk.gov.tr/images/articles/mevzuat/21.5.20158213.pdf